

เนื้อหาและพรมแดนแห่งองค์ความรู้
ทางปรัชญาการเมืองตะวันตกในสถาบันอุดมศึกษาไทย¹
The Body of Knowledge of Political Philosophy
in Thai Universities

พิศาล มุกดาร์ศรี²

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการอธิบายถึงพัฒนาการ รูปแบบ เนื้อหาสาระและพรมแดนขององค์ความรู้รวมไปถึงปัญหา อุปสรรคและแนวโน้มขององค์ความรู้ทางปรัชญาการเมืองตะวันตกในสถาบันอุดมศึกษาไทย การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยในเชิงการค้นคว้าทางด้านเอกสารเป็นหลัก โดยองค์ความรู้ทางปรัชญาการเมืองที่ผู้ศึกษาค้นคว้าและลงมือศึกษาอยู่ในรูปของตำรา หนังสือเรียน วารสารและบทความและมีการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและผลิตผลงานทางปรัชญาการเมืองตะวันตกส่วนหนึ่ง องค์ความรู้ทางปรัชญาการเมืองในสถาบันอุดมศึกษาไทย ยังขาดแคลนองค์ความรู้หลักโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาค้นคว้าหลักสำคัญของนักปรัชญาการเมืองแต่ละท่าน แต่ในช่วงยุคเวลา สาเหตุเนื่องมาจากยังไม่มีมีการแปลผลงานของนักปรัชญาการเมืองออกมา อีกทั้งยังขาดแคลนองค์ความรู้ในเรื่องของคำอธิบาย การวิเคราะห์ การวิพากษ์และการตีความแนวความคิดของนักปรัชญาการเมืองทั้งในรูปแบบของตำรา หนังสือเรียนและบทความ ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการเรียนรู้และเข้าใจตัวบทของนักปรัชญาได้ชัดเจนเพิ่มขึ้น ปัญหาข้างต้นสัมพันธ์กับเรื่องของ การเรียนการสอน

¹ทุนสนับสนุนจากสภาวิจัยแห่งชาติ (สว)

²รองศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ที่ปรากฏอยู่ในรูปของรายวิชาและอาจารย์ผู้รับผิดชอบ ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาสาระแท้จริงของปรัชญาการเมือง

คำสำคัญ : องค์ความรู้, ปรัชญาการเมืองตะวันตก, สถาบันอุดมศึกษาไทย

ABSTRACT

This article aims at to survey the body of knowledge in political philosophy in Thai university. The study was employed a qualitative research methodology which was focus on documentary study ; such as text book, article, journal and academic stuff. This research also surveyed the problems, difficulties and some prospect in the study of political philosophy.

The result of the study found that the body of knowledge in political philosophy in Thai university were insufficient. The main problem was a lacks of canons or original text of the great western political philosophers which were translated into Thai language made student inaccessible to true essence, main thought or important idea of the thinkers. The problem was also appeared in shorten of the interpretation and analysis of classical texts and ideas. The pedagogy tradition which discouraged students from asking a questions and critical thinking also the main obstacle.

Keywords : the body of knowledge, political philosophy,
Thai universities

บทนำ

เนื้อหาของบทความนี้แบ่งออกเป็นสองส่วน โดยในส่วนแรกผู้ศึกษาจะทำการวิเคราะห์ถึงทางด้านตัวเนื้อหา ข้อมูลและองค์ความรู้ทางปรัชญาการเมืองที่ปรากฏอยู่ในรูปของหนังสือ ตำราและบทความ ซึ่งจะมีวิธีการศึกษา (method) ด้วยใช้เกณฑ์ (criterion) ในการจัดแบ่งองค์ความรู้ทางปรัชญาการเมือง ที่ผู้ทำวิจัยสามารถจัดแบ่งประเภทออกมาได้ดังนี้ โดยในการศึกษาคำนี้ผู้ศึกษาเลือกใช้เกณฑ์ที่อยู่ใน **ข้อที่ 1, 2 และ 7** มาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และตีความเนื้อหา ข้อมูลและองค์ความรู้ทางปรัชญาการเมือง เนื้อหาในส่วนที่สองผู้ศึกษาจะได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถาม การพูดคุยและการสัมภาษณ์เชิงลึก (deep interview) ที่ได้มาจากบุคลากรที่รับผิดชอบหรือมีหน้าที่ในการสอนและผลิตผลงานทางด้านปรัชญาการเมืองในสถาบันอุดมศึกษาไทย

³เกณฑ์การแบ่งผู้ศึกษารวบรวมจากหนังสือซึ่งเป็นคู่มือ (handbook/companion) และหนังสือแนะนำเบื้องต้น (introduction) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปรัชญาการเมือง ความคิดทางการเมืองและทฤษฎีการเมือง ยกตัวอย่างเช่น The Oxford Handbook of Political Theory. Edited by John S. Dryzek, Bonnie Honig and Anne Phillips. Oxford: Oxford University Press, 2006. A Companion to Contemporary Political Philosophy. Edited by Robert E. Goodin, Philip Pettit and Thomas Pogge. West Sussex: Wiley-Blackwell, 2012. และ The Oxford Handbook of the History of Political Philosophy. Edited by George Klosko. Oxford: Oxford University Press, 2011. หนังสือคู่มือเล่มนี้จัดแบ่งเนื้อหาออกเป็นตอนต่างๆอย่างน่าสนใจ โดยในส่วนที่หนึ่งว่าด้วยเรื่องของวิธีการศึกษา (approach) ส่วนที่สองไล่เรียงเนื้อหาของปรัชญาการเมืองตามลำดับเวลา (chronological periods) ตอนที่สามเป็นแนวคิดหลักสำคัญ (themes) และตอนที่สี่เป็นมุมมองที่ไม่ใช่ตะวันตก (non-western perspectives)

1. จัดแบ่งประเภทเนื้อหาด้วยบทตามระยะเวลา (period) ตั้งแต่ผลงานของสมัยโบราณ (ancient) สมัยกลาง (middle) สมัยใหม่ (modern) และร่วมสมัย (contemporary)

2. จัดแบ่งประเภทตามประเด็นปัญหา (topic) และเนื้อเรื่อง (theme) ภายใต้อารมณ์แบบในเชิงปรัชญา (normative methodology)⁴ ในลักษณะของการศึกษา การถกเถียงและการตั้งคำถามในเชิงคุณค่า (value judgement) ซึ่งเป็นรูปแบบของจารีตในการศึกษาปรัชญาการเมืองมาเป็นระยะเวลานานโดยสามารถแบ่งออกเป็นเรื่องของความยุติธรรม รูปแบบของระบอบการปกครอง (type of regime) สภาพธรรมชาติ (state of nature) สิทธิตามธรรมชาติ (natural right) กฎธรรมชาติ (natural law) เสรีภาพ (freedom) สิทธิ (right) ความเสมอภาค (equality) ความยินยอม (consent) คุณธรรม (virtue) พันธะหน้าที่ทางการเมือง (political obligation) ความชอบธรรมทางการเมือง (political legitimacy) ความเป็นองค์อธิปัตย์ (sovereignty) อารยะขัดขืน (civil disobedience) ความอดทนอดกลั้นในการเมืองและสังคม (toleration) และเรื่องทรัพย์สิน (property)⁵

3. จัดแบ่งประเภทตามอารยธรรม โดยมีความหมายครอบคลุมถึงเรื่องแนวคิดทางด้านศาสนา วัฒนธรรม ค่านิยมและศิลปวิทยาการ อย่างเช่นยูดาห์ กรีก โรมัน อิสลาม คริสต์เตียน

⁴David Miller, Janet Coleman, William Connolly and Alan Ryan. (1991) (eds.) The Oxford Handbook of Political Methodology. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.

⁵ ผู้ศึกษาได้รับแนวคิดจากหนังสือ A Textual Introduction to Social and Political Theory. edited by Richard Bellamy & Angus Ross. Manchester: Manchester University Press, 1966.

4. จัดแบ่งประเภทตามภูมิภาค สามารถแยกการศึกษาออกเป็นปรัชญาการเมืองตะวันตก (western political philosophy) และปรัชญาการเมืองที่ไม่ใช่ตะวันตก (non-western philosophy)
5. จัดแบ่งตามประเภทของงานเช่นงานแปลต้นฉบับ (original text) งานอธิบายตีความจากต้นฉบับและงานอธิบายเรียบเรียง (interpretation)
6. จัดแบ่งตามประเภทของนักคิดหรือตัวบุคคล เช่น แนวคิดประชาธิปไตย เสรีนิยม ปัจเจกชนนิยม ชุมชนนิยม สังคมนิยม อนาธิปไตย อนุรักษนิยม
7. จัดแบ่งตามประเภทของงาน ในลักษณะของประวัติปรัชญาการเมือง (history of political philosophy) ประวัติความคิดทางการเมือง (history of political thought) และทฤษฎีการเมือง (political theory)

บทวิเคราะห์ถึงรูปแบบ สถานะ และบทบาทขององค์ความรู้ทางปรัชญาการเมืองในสถาบันอุดมศึกษาไทย

1. จัดแบ่งประเภทเนื้อหาประเภทตัวบทตามระยะเวลา (period) ตั้งแต่ผลงานของสมัยโบราณ (ancient) สมัยกลาง (middle) สมัยใหม่ (modern) และร่วมสมัย (contemporary)

เนื้อหาขององค์ความรู้ทางปรัชญาการเมืองที่ปรากฏอยู่ในรูปของงานเขียนประเภทต่างๆ ตั้งแต่ตำราประเภทของงานแปลจากตัวบท แปลจากงานการตีความและประเภทที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเขียนขึ้นมา ผลการวิจัยปรากฏว่าผลงานแปลจากตัวบทที่ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการศึกษาปรัชญาการเมืองยุคคลาสสิก

คือโสเครตีส เพลโตและอริสโตเติลยังมีอยู่น้อย⁶ โดยปรากฏเพียงแค่งานแปลจากตัวบทจำนวนทั้งสิ้น 10 บทสนทนา ซึ่งเป็นบทสนทนาเพลโต ที่กล่าวถึงกิจกรรมทางปรัชญาการเมืองของโสเครตีส ได้แก่ บทสนทนา อโปโลเกีย (Apologia) ไครโต (Crito) ยูไทโฟร (Euthyphro) อุดมรัฐ (The Republic) บทสนทนา Lysis ว่าด้วยมิตรภาพ Phaedo, Meno, Charmides, Laches และ Symposium จากจำนวนบทสนทนาทั้งหมด 28 บทสนทนา และอีก 15 บทสนทนาที่นักวิชาการยังสงสัยกันว่าเป็นผลงานของเพลโตหรือไม่⁷ นอกจากนี้ผลงานของขบวนการโซฟิซิสต์ (Sophistic movement) ซึ่งเป็นแนวคิดทางปรัชญาการเมืองที่สำคัญในช่วงเดียวกับโสเครตีสและเพลโตก็ยังไม่มีการแปลภาษาไทย อย่างไรก็ตามหากจะลงมือศึกษาปรัชญาการเมืองของเพลโต ต้องประกอบด้วยบทสนทนาหลัก The Republic, The Statesman และ The Laws ซึ่งสองบทสนทนาหลังนี้ยังไม่มีแปลออกมาเป็นภาษาไทย ขณะที่ปรัชญาการเมืองของอริสโตเติลที่เสนอมาน The Politics กับ Nicomachean Ethics ยังไม่ปรากฏในพากย์ภาษาไทย มีเพียงแค่งานตีความของสุลักษณ์ ศิวรักษ์ที่ดีความความคิดทางการเมืองของอริสโตเติล และพิศาล มุกดาร์ศรี “คำสาป คำสัญญาจากอริสโตเติล ทำไมมนุษย์จึงต้องเป็นสัตว์การเมือง”

ผลงานทางวิชาการตั้งแต่หลังยุคของอริสโตเติล หรือปรัชญาการเมืองในช่วง ‘Hellenistic’ ที่ประกอบด้วยความคิดในแบบ Stoic, Cynic และ Epicurian แทบไม่มีปรากฏในช่วงหลังมีปรากฏแนวคิดว่าด้วยความเป็นพลเมืองโลก (cosmopolitanism) ซึ่งเป็นความคิดในกลุ่มปรัชญา ‘Stoic’ ออกมาบ้างแต่เป็นสิ่งที่สืบเนื่องและเข้ามา

⁶จุดเริ่มของการศึกษาปรัชญาการเมืองตะวันตกสามารถย้อนกลับไปยังความคิดก่อนหน้าโสเครตีส (pre-Socrates) ตั้งแต่ภูมิปัญญาในแบบกวีนิพนธ์ (poetic wisdom) ของ Homer, Hesiod กลุ่มนักวิทยาศาสตร์ธรรมชาติแห่งไอโอเนียน

⁷จำนวนตัวเลขของบทสนทนามาจาก Paul Shorey. (1933) What Plato Said. Chicago: The University of Chicago Press.

พร้อมกับกระแสของโลกาภิวัตน์ การอนุรักษ์สิ่งแวดลอม นิเวศวิทยาการเมืองและแนวคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชน ขณะที่ความคิดในช่วงโรมัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่มีการปกครองในรูปแบบมหาชนรัฐ (republicanism) ในฐานะของการเป็นรูปแบบการปกครองและสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญ แต่แนวความคิดแทบไม่ปรากฏในประเทศไทยเลย ขณะที่ปรัชญาการเมืองของยุคกลางซึ่งกินระยะเวลาว่าหนึ่งพันปี ผลงานของนักปรัชญาการเมืองคนสำคัญอย่างเช่น Saint Augustine กับ Saint Thomas Aquinas มีปรากฏอยู่ในรูปของเอกสารการสอนวิชาปรัชญาการเมืองและบทความเท่านั้น

การแปลตัวบทสมัยใหม่ของนักปรัชญาการเมืองปรากฏผลงานของ Niccolo Machiavelli ‘The Prince’ หรือ “เจ้าผู้ปกครอง” ผลงานของ Thomas More ‘Utopia’ ผลงานของ Jean Jacques Rousseau ประกอบด้วย ‘The Social Contract, A Discourse on the Origin of Inequality, Discourse on Political Economy และ Emile ผลงานของ Montesquieu ‘The Spirit of Laws ผลงานของ Alexis de Tocqueville ‘Democracy in America’ ผลงานของ John Stuart Mill ‘On Liberty’ ผลงานของ Karl Marx ‘Communist Manifesto’ และ ‘Capital’ ผลงานของ Friedrich Engels ‘Origin of Family’ เป็นที่น่าสังเกตว่าผลงานของนักปรัชญาการเมืองในสายสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์ มีการแปลงานชิ้นสำคัญออกมาเกือบหมด เนื่องจากบรรยากาศทางการเมืองในช่วงการต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหาร การขยายตัวและเติบโตขึ้นของปัญญาชนและขบวนการฝ่ายซ้ายในเมืองไทยระหว่างช่วงปี พ.ศ.2510-2520 เป็นปัจจัยสนับสนุนให้มีการแปลผลงานในลักษณะที่เรียกร้องในเรื่องของความยุติธรรม ความเท่าเทียม การต่อสู้ทางชนชั้นและการปฏิวัติขึ้นมา นอกจากนี้ยังมีผลงานของกลุ่มอนาธิปไตย (anarchist) แปลออกมาในช่วงระยะเวลาของการต่อสู้ทางอุดมการณ์ทางการเมืองในช่วงระยะเวลาดังกล่าวด้วย เช่นผลงานของนักวิชาการ Robert Paul Wolff ใช้ชื่อ “ลัทธิอนาธิปไตย” มีการแนะนำความคิดของ

นักคิดในสายอนาธิปไตยคนสำคัญได้แก่ Michael Bakunin, Peter Prokopkin และ George Sorel ส่วนการแปลตัวบททางปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ยังปรากฏผลงานของ Alexander Hamilton, James Madison และ John Jay ‘The Federalist Papers’ และผลงานของ Friedrich Nietzsche สองเล่มได้แก่ ‘Twilight of the Idols’ กับ ‘Thus Spoke Zarathustra’

หากพิจารณาจากรายชื่อหนังสือประเภทตัวบทของปรัชญาการเมืองตะวันตกสมัยใหม่ที่ถูกละเอ้อออกมาเป็นภาษาไทยนั้น ยังขาดตัวบทหลักที่เป็นผลงานของนักปรัชญาการเมืองอีกหลายคน อย่างเช่น Thomas Hobbes, John Locke, Immanuelle Kant, David Hume และ Hegel ขณะที่หนังสือประเภทตัวบททางปรัชญาการเมืองร่วมสมัยแทบจะไม่ได้มีการแปลออกมาสู่ภาษาไทยเลย

2. จัดแบ่งประเภทตามประเด็นปัญหา (topic) และเนื้อเรื่อง (theme) ภายใต้อารมณ์แบบในเชิงปทัศฐาน (normative methodology)

อยู่ในลักษณะของการศึกษา การถกเถียงและการตั้งคำถามในเชิงคุณค่า (value judgement) ซึ่งเป็นรูปแบบของจารีตในการศึกษาปรัชญาการเมืองมาเป็นระยะเวลายาวนานโดยสามารถแบ่งออกเป็นเรื่องของความยุติธรรม รูปแบบของระบอบการปกครอง (type of regime) สภาวะธรรมชาติ (state of nature) สิทธิตามธรรมชาติ (natural right) กฎธรรมชาติ (natural law) เสรีภาพ (freedom) สิทธิ (right) ความเสมอภาค (equality) ความยินยอม (consent) คุณธรรม (virtue) พันธะหน้าที่ทางการเมือง (political obligation) ความชอบธรรมทางการเมือง (political legitimacy) ความเป็นองค์อธิปัตย์ (sovereignty) อารยะขัดขืน (civil disobedience) ความอดทนอดกลั้นในทางการเมืองและสังคม (toleration) การปฏิวัติ (revolution) และเรื่องของทรัพย์สิน (property)

องค์ความรู้ในเรื่องแนวคิด ทฤษฎีและหลักการทางปรัชญาการเมืองดำรงในลักษณะกระจัดกระจาย แต่ก็มีเนื้อหาที่ครอบคลุม ในขณะที่แนวคิด ทฤษฎีและหลักการทางปรัชญาการเมืองที่ปรากฏเป็นเนื้อหาหลักที่ผู้วิจัยพบเห็นได้บ่อยก็คือ

- ระบอบการปกครอง (political regime)

องค์ความรู้ทางปรัชญาการเมืองในภาษาไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับระบอบการปกครอง ปรากฏคำอธิบายระบอบราชาธิปไตย ระบอบอภิชนาธิปไตย ระบอบคณาธิปไตย ระบอบทรราชย์ ระบอบเสรีนิยม ระบอบสังคมนิยมและระบอบประชาธิปไตยผ่านผลงานของนักวิชาการ อย่างเช่นสมบัติ จันทรวงศ์ โนมมหาชนรัฐและประชาธิปไตย : ความคิดทางการเมืองอเมริกัน พ.ศ.2319-2343 พิศาล มุกตาร์ศมี ในบางบทสำรวจปรัชญาการเมืองคลาสสิก และ “ฟรีดริค นิทเช่” ว่าด้วยแนวคิดรัฐและประชาธิปไตยสมัยใหม่ สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ใน แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของอริสโตเติล สมเกียรติ วันทะนะ ในกำเนิดและความเปราะบางของเสรีประชาธิปไตย ธงชัย วงศ์ชัย สุวรรณ “ประชาธิปไตย:เส้นทางเดินจากประชาธิปไตยโดยตรงสู่ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” ไชยันต์ ไชยพร “บทความปรัชญาการเมืองว่าด้วยกำเนิดประชาธิปไตย เอเธนส์:การเมืองในประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ในการเมือง”

- สิทธิ เสรีภาพและความเท่าเทียม

องค์ความรู้ทางปรัชญาการเมืองในภาษาไทยที่มีเนื้อหาในด้านของสิทธิ เสรีภาพและความเท่าเทียมปรากฏในงานของ อุกฤษฏ์ แพทย์น้อย “หลักการที่แท้จริงของทฤษฎีสัญญาประชาคม” ไชยันต์ ไชยพร “พัฒนาการของสื่อกับปรัชญาสิทธิ เสรีภาพและพื้นที่สาธารณะ แ่งคิด บทเรียนและปัญหาบางประการจากสังคมตะวันตก รัฐศาสตร์สาร 3/2544 “Demoskratos” ชญานันท์ ศุภชลาศัย รัฐศาสตร์สาร 30 ปี 2552 เล่ม 2 สมบัติ จันทรวงศ์ งานวิจัยเรื่อง “ประชาธิปไตยไทย: ปรัชญาและความ เป็นจริง สกว. 2555 และ สมเกียรติ วันทะนะ “กำเนิดและความเปราะบางของเสรีประชาธิปไตย”

- แนวคิดอื่นๆ ทางปรัชญาการเมือง

องค์ความรู้ในเรื่องของความยุติธรรม ในไซยันต์ ไชยพร เรื่องของเพศสภาพ ในธเนศ วงศ์ยานนาวา “อารยขัดขืน” (civil disobedience) ปรากฏอยู่ในผลงานของ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ รัฐศาสตร์สาร 3/2546 ธเนศ วงศ์ยานนาวา “เส้นทางความคิด เรื่อง ‘ประชาชน’ จากโรมันโบราณจนถึง Emmanuel Abbe Sieyes” รัฐศาสตร์สาร กันยายน-ธันวาคม 2554 ศศิวรรณ จริงตรง “แนวคิดเรื่อง Cosmopolitanism กับ ปัญหาเรื่องความเป็นสากล” รัฐศาสตร์สาร 30 ปี 2552 เล่ม 4 ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ “อาวุธมีชีวิต?: แนวคิดเชิงวิพากษ์ว่าด้วยความรุนแรง”

3. จัดแบ่งตามประเภทของงาน ในลักษณะของประวัติปรัชญาการเมือง (history of political philosophy) ประวัติความคิดทางการเมือง (history of political thought) และทฤษฎีการเมือง (political theory)

การจัดแบ่งในข้อสามนี้ผู้วิจัยจัดประเภทโดยไม่รวมผลงานแปลตัวบทของนักปรัชญาการเมือง ซึ่งโดยตัวของมันเองเป็นผลงานทางปรัชญาการเมืองอยู่แล้ว แต่จะจัดแบ่งประเภทจากผลงานแปลการอธิบายตัวบท หรืองานตีความกับผลงานประเภทที่นักวิชาการไทยแต่งและเรียบเรียงขึ้น

ผลงานในลักษณะประวัติความคิดทางการเมืองและทฤษฎีการเมือง ประกอบด้วย ‘Political Thought: from Plato to Present “ความคิดทางการเมือง จากเพลโตจนถึงปัจจุบัน” ของ “ฮาร์มอน มอนด์ จี๊ด” แปลโดยเสน่ห์ จามริก Marrice Cranston ‘Political Dialogue’ ใช้ชื่อ “ปรัชญาการเมืองฝรั่ง” แปลโดยสุลักษณ์ ศิวรักษ์ และ “นักปรัชญาการเมืองฝรั่ง” แต่เป็นการเขียนโดยการเรียบเรียงโดยอธิบายความคิดทางการเมืองของอริสโตเติลมาจนถึงมิลล์ และ “อธิบายแนวคิดปรัชญาการเมืองฝรั่ง” โดยทั้งสองเล่มมีเนื้อหาที่ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ยังเขียนงาน “ลอก

คราบบัญญาชนฝรั่ง” Will Durant ‘The Story of Philosophy: The Live and Opinion of the Greater Philosophers’ แปลโดยวันเพ็ญ บงกชสถิตย์ แม้ว่าเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องกับปรัชญาการเมืองโดยตรง แต่สามารถใช้เป็นหนังสือแนะนำพื้นฐานอ่านประกอบให้แก่แก่นักศึกษาและผู้ที่สนใจในเบื้องต้นได้ทำความรู้จักกับประวัติ บรรยากาสทางความคิด บริบท และแนวคิดที่สำคัญของนักปรัชญา สมบัติจันทรวงค์ ‘Western Political Theory’ ของ ‘L.C. McDonald’ ในชื่อ “ทฤษฎีการเมืองตะวันตก : เล่มหนึ่ง สมัยโบราณและยุคกลาง” ต่อมาสมบัติ จันทรวงค์ได้แปลงานชิ้นสำคัญในการศึกษาประวัติปรัชญาการเมือง ‘History of Political Philosophy’ ที่มี Leo Strauss กับ Joseph Cropsey เป็นบรรณาธิการ ใช้ชื่อว่า “ประวัติปรัชญาการเมือง” มีจำนวนสามเล่ม พงศ์เพ็ญ ศกุนตาทัย “ทฤษฎีการเมืองยุคใหม่” และวิทยากร เชียงกุล “ปรัชญาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม” พิศาล มุกดาร์คีมี “บนเส้นทางความความคิดทางการเมืองจากมหาวิทยาลัยโทรลิ่งถึงค่ายนรกเอาส์วิชต์” งานเขียนประเภทประวัติปรัชญาการเมืองปรากฏอยู่ในรูปของตำรา “ชุดวิชาปรัชญาการเมือง” ของสาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ถือเป็นตำราที่รวบรวมงานเขียนของนักวิชาการทางด้านปรัชญาการเมืองในประเทศไทยมาไว้ในเล่มเดียวกันเป็นครั้งแรก ต่อมาตำราในลักษณะเดียวกันแต่ใช้ศึกษาในระดับของบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช “แนวคิดทางการเมืองและสังคม”

อย่างไรก็ตามในการศึกษาประเภทที่เจาะลงไปยังความคิดของนักปรัชญาการเมืองแต่ละบุคคล ปรากฏมีผลงานที่ศึกษาความคิดของนักปรัชญาการเมืองมาตั้งแต่ Socrates (สมบัติ จันทรวงค์ ปรัชญาการเมืองเบื้องต้น บทวิเคราะห์โสเครตีส) Plato (สมบัติ จันทรวงค์ ความนำว่าด้วยอุดมรัฐ ไชยันต์ ไชยพร. ความยุติธรรม: ตอนที่หนึ่ง) Aristotle (สุลักษณ์ ศิวรักษ์ แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของอริสโตเติล) Thomas Aquinas (กานต์ โกวิทสมบุรณ์ แนวคิดทางการเมืองและกฎหมายของอะไควนัส วารสารสังคมศาสตร์ 1-2 มกราคม-ธันวาคม 2549) Machiavelli (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์

ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ ในชุดวิชาปรัชญาการเมือง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช) Thomas Hobbes (ถาวร สุขาภิบาล “องค์อธิปัตย์กับสังคมการเมือง” ในเอกสารการสอนชุดวิชาปรัชญาการเมือง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช) John Locke (อุกฤษฏ์ แพทย์น้อย “กำเนิดลัทธิเสรีนิยมประชาธิปไตยสมัยใหม่” ในเอกสารการสอนชุดวิชาปรัชญาการเมือง สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช) Jean Jacques Rousseau (พงษ์เพ็ญศกุนตลาภย์ ทฤษฎีการเมืองยุคใหม่) Karl Marx (สุภา ศิริमानนท์) Friedrich Nietzsche (พิศาล มุกตารัตน์ “ฟรีดริค นิทเช่ ว่าด้วยแนวคิดรัฐและประชาธิปไตยสมัยใหม่” รัฐศาสตร์สาร 2/2542) Hannah Arendt (พิศาล มุกตารัตน์ในวิชา) Michael Foucault (ดูบทความของธเนศ วงศ์ยานนาวา) Leo Strauss (ดูบทความการศึกษาปรัชญาการเมือง ของสมบัติ จันทรวงศ์ ในเอกสารการสอนชุดวิชาปรัชญาการเมือง สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช)

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัยในตำรา หนังสือ บทความและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ทางปรัชญาการเมืองในประเภทของประวัติปรัชญาการเมือง ประวัติความคิดและทฤษฎีการเมืองยังมีการผลิตออกมาน้อย โดยจะเห็นได้ชัดเจนว่ามีผลงานในประเภทของประวัติปรัชญาการเมือง ประวัติความคิดและทฤษฎีการเมืองแค่เพียงสองเล่มที่เป็นผลงานแปล เป็นของ “ฮาร์มอน จี๊ด” กับ ‘Leo Strauss’ กับ ‘Joseph Cropsey’ (ที่เป็นบรรณาธิการร่วม) และหนังสือทั้งสองเล่มเป็นผลงานที่มีการตีพิมพ์ออกมานานแล้ว จึงควรจะมีการแปลหรือเรียบเรียงผลงานประเภทประวัติปรัชญาการเมือง ประวัติความคิดและทฤษฎีการเมืองที่มีการตีพิมพ์ใหม่ออกมาบ้าง

สรุปภาพรวมขององค์ความรู้ทางปรัชญาการเมือง ในสถาบันอุดมศึกษาประเทศไทย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ถึงสถานะขององค์ความรู้ทางปรัชญาการเมืองในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย ในแง่ของตำรา หนังสือ บทความและเอกสารต่างๆ เรียกได้ว่า อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ กล่าวคือ แม้ว่าในด้านของงานที่เป็นตัวบทของนักปรัชญาการเมืองจะมีการแปลออกมาเป็นภาษาไทยอยู่ในระดับที่น้อยถึงน้อยมาก ที่ไม่อาจครอบคลุมองค์ความรู้ที่สำคัญทางปรัชญาการเมืองตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลงานของนักปรัชญาการเมืองคนสำคัญตั้งแต่ยุคโบราณอย่าง Plato, Aristotle ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสังเกตว่าอริสโตเติลเป็นนักปรัชญาการเมืองคนสำคัญที่พูดถึงธรรมชาติของมนุษย์กับความเป็นสัตว์การเมือง (political animal) การจัดแบ่งประเภทของรูปแบบทางการปกครอง ซึ่งเป็นเนื้อหาที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาทางด้านรัฐศาสตร์ แต่กลับปรากฏว่ายังไม่มีมีการแปลผลงานของอริสโตเติล โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลงานชิ้นหลัก ที่มีมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งยวดในการศึกษาทั้งทางด้านปรัชญาการเมืองและรัฐศาสตร์อย่าง The Politics ออกมาเป็นภาษาไทย ยังขาดผลงานของกลุ่มแนวคิดที่เรียกว่า ‘Hellenistic’ ผ่านผลเขียนของกลุ่มความคิด ‘Stoic, Cynic และ Epicurean’ ที่เป็นต้นธารแนวคิดที่เน้นย้ำในความเป็นพลเมืองโลก (cosmopolitanism) และกฎธรรมชาติ (Natural Law) นอกจากนี้ยังไม่ปรากฏผลงานของ Marcus Cicero ในฐานะที่เป็นตัวแทนของความคิดทางการเมืองโรมันและระบอบมหาชนรัฐ

ไม่ปรากฏผลงานของนักปรัชญาและเทววิทยาคนสำคัญของยุคกลาง Saint Augustine กับ Saint Thomas Aquinas ทำให้ความรู้ทางการเมืองของยุคกลางที่มีอายุกว่าพันปีไม่ถูกอธิบายและสอนในองค์ความรู้ทางปรัชญาการเมืองของสถาบันอุดมศึกษาไทยเลย ในขณะที่ผลงานของ Niccolo Machiavelli ปรากฏเพียงแค่

The Prince แต่ไม่มี The Discourses ซึ่งเป็นผลงานที่มีความสำคัญเท่ากับหรือมากกว่า The Prince เสียอีก ผลงานของนักปรัชญาการเมืองยุคใหม่ Thomas Hobbes ไม่ปรากฏทั้ง Leviathan, De Cive และ The Elements of Laws ผลงานที่สำคัญที่จะเข้าใจปรัชญาการเมืองของ John Locke อย่าง Two Treatises of Government กับ Letters on Toleration ก็ไม่ถูกแปลความเป็นภาษาไทย งานของ Jean Jacques Rousseau ปรากฏเพียงแค่ First Discourse กับ The Social Contract และยังขาดงานของนักปรัชญาการเมืองที่มีความสำคัญคนอื่นๆ อีกมากมาย อาทิ Immanuel Kant, David Hume, Hegel, Edmund Burke, Michael Bakunin, John Rawls รวมไปถึงการขาดผลงานของนักปรัชญาการเมืองในสายความคิดเสรีนิยม (liberalism) และประโยชน์นิยม (Utilitarianism) อย่าง Jeremy Bentham กับ John Stuart Mill ที่มีอิทธิพลและความสำคัญต่อปรัชญาการเมืองร่วมสมัย นอกจากนี้ตำรา หนังสือและเอกสารทางวิชาการที่อธิบายลงไปถึงช่วงยุคสมัยที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับความคิดทางปรัชญาการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ อย่างเช่นยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) ยุคปฏิรูปทางศาสนา (Reformation) และยุคแห่งการรู้แจ้งทางปัญญา (Enlightenment) ที่มีแนวคิดผู้ใช้อำนาจที่ทรงธรรม (enlighten despot)

ประเด็นของการขาดแคลนตำราและหนังสือดำเนินไปในลักษณะเดียวกันกับผลงานประเภทที่ตีความและอธิบายตัวบทของนักปรัชญาการเมืองอีกชิ้นหนึ่ง แต่ก็ยังมีผลงานในลักษณะอื่นมาใช้ทดแทนได้ ผลงานในประเภทของงานที่นักวิชาการไทยผลิตออกมาในลักษณะของการรวบรวมและเรียบเรียงขึ้นมาที่อยู่ในรูปของตำรา หนังสือและเอกสาร สามารถครอบคลุมองค์ความรู้ทางปรัชญาการเมืองจากยุคโบราณ ยุคกลาง สมัยใหม่และร่วมสมัย ครอบคลุมทั้งตัวนักปรัชญาการเมืองตั้งแต่ยุคโบราณ ยุคกลาง ยุคใหม่และร่วมสมัย ลักษณะรูปแบบของระบอบการปกครองและอุดมการณ์ทาง

การเมือง รวมไปถึงแนวคิดที่มีความสำคัญ (concepts and ideas) มุ่งองค์ความรู้เพียงพอที่จะทำใช้ประกอบในการศึกษาและทำความเข้าใจปรัชญาการเมืองในเบื้องต้น

วิเคราะห์และสรุปข้อมูลที่ได้จากการสอบถามและสัมภาษณ์

1. ประเด็นขององค์ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับปรัชญาการเมืองตะวันตก

บุคลากรที่รับผิดชอบทางด้าน การเรียนการสอนปรัชญาการเมืองในสถาบันอุดมศึกษาทั้งในกรุงเทพฯ และภูมิภาคมีความเห็นตรงกันว่า องค์ความรู้ทางปรัชญาการเมืองที่อยู่ในรูปของตำรา หนังสือ เอกสาร วารสารที่อยู่ในภาษาไทยยังมีการผลิตออกมามากน้อย แต่ก็เพียงพอสำหรับการที่จะทำความเข้าใจและศึกษาปรัชญาการเมืองในเบื้องต้น โดยหากจะทำการศึกษาในระดับที่ลึกลง มีความละเอียด ความลึกซึ้งคงต้องไปพึ่งตำรา หนังสือและเอกสารที่เป็นภาษาต่างประเทศ ซึ่งจะเป็นอุปสรรคแก่ผู้ศึกษาเนื่องมาจากทักษะความสามารถในเรื่องของภาษาต่างประเทศ และความยากอันเนื่องมาจากความไม่เข้าใจ ไม่สามารถที่จะตีความหมายในแนวความคิด ทฤษฎีที่นักปรัชญาการเมืองนำเสนอ

ประเด็นในเรื่องของนักศึกษาเองไม่กล้าที่จะแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ไม่สามารถตั้งคำถามกับความรู้ วิชาที่เรียนมาได้ คืออุปสรรคสำคัญในการเรียนการสอนทางปรัชญาการเมือง อีกทั้งนักศึกษาไม่ทำการบ้านมาล่วงหน้า กล่าวคือไม่อ่านตำรา หนังสือ ศึกษาเอกสารหรือบทความที่ทางผู้สอนมอบหมายให้อ่านก่อนเข้าห้องเรียน ทำให้ไม่มีความรู้ ขาดการมีส่วนร่วม หยิบยกประเด็นขึ้นมาถกเถียงและสนทนา จึงมีผลทำให้หน้าที่ในการเรียนการสอนตกเป็นของอาจารย์เพียงฝ่ายเดียว ด้านของนักศึกษาจึงตกเป็นฝ่ายรับเสียส่วนใหญ่ (passive audiences) นอกจากนี้ พฤติกรรมและรูปแบบการเรียนของนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นฝ่ายที่เชื่อสิ่งที่ตัวเองอ่านมา

ไม่มีความสนใจที่จะทำการวิเคราะห์และวิพากษ์สิ่งที่ตัวเองอ่านมา เช่นเดียวกันกับความรู้นักศึกษารับมาจากผู้สอน

ในทางปฏิบัติแล้วผู้สอนทางด้านปรัชญาการเมืองมีความเชื่อว่า ความรู้ สิ่งที่นักปรัชญาการเมืองแต่ละยุคสมัยนำเสนอมานั้นเป็นความรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ปรับใช้เพื่ออธิบายและทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ของสังคมการเมือง ตลอดจนพฤติกรรมทางการเมืองได้ แต่ปัญหาเนื่องมาจากการที่ไม่สามารถที่จะเข้าถึงตัวองค์ความรู้หรือความคิดที่นักปรัชญาการเมืองนำเสนอ ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวทำให้ไม่อาจนำมาอธิบายความจริงทางสังคมการเมืองได้ จึงมีผลออกมาในทำนองที่ว่าวิชาปรัชญาการเมืองเป็นการศึกษาความคิดของคนในอดีตที่ไม่มีความเชื่อมโยง มีความเกี่ยวข้องกับปัจจุบันเลย เป็นวิชาที่มีความเลื่อนลอย ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ศึกษา มีความเป็นนามธรรมสูง อีกทั้งยากแก่การทำความเข้าใจ

2. ประเด็นทางการเรียนการสอน

ในเรื่องของการทำประมวลสาระวิชา (course syllabus) ของบุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการเรียนการสอนปรัชญาการเมืองของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ของไทย พบว่ามีหลักเกณฑ์ในการเขียนประมวลสาระวิชาอยู่สองแบบ แบบแรกคือแบ่งเนื้อหาของการเรียนการสอนด้วยการยึดตัวของนักปรัชญา มีรายชื่อของนักปรัชญาตั้งแต่ Socrates, Plato, Aristotle, Machiavelli, John Locke, Thomas Hobbes เป็นต้น แบบที่สองคือแบ่งตามแนวคิดและทฤษฎี อย่างเช่นเรื่องของความยุติธรรม เสรีภาพ ความเท่าเทียมและความอดทนอดกลั้น เป็นต้น

ส่วนในประเด็นที่จะสอนเน้นไปยังนักปรัชญาการเมืองและความคิดใดเป็นพิเศษนั้น การวิจัยพบว่าผู้สอนวิชาปรัชญาการเมืองส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับนักปรัชญาการเมืองอย่าง Plato Machiavelli และ Rousseau มากกว่านักปรัชญาคน

อื่นๆ ด้วยเหตุผลคำอธิบายที่ว่า มีตัวตำรา หนังสือและเอกสารที่ใช้ประกอบการเรียน การสอน และแนะนำให้นักศึกษาไปอ่านได้มากกว่า นักปรัชญาคนอื่น ๆ ขณะที่แนวคิด และทฤษฎีจะเน้นไปยั้งเรื่องของสิทธิ เสรีภาพภายใต้หลักการของสิทธิธรรมชาติ (natural right) และอุดมการณ์ สถาบันและกระบวนการของระบอบประชาธิปไตยเป็นหลัก

ประเด็นในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากวิชาปรัชญาการเมือง เป็นวิชาบังคับพื้นฐานให้นักศึกษารัฐศาสตร์ทุกคนต้องลงทะเบียนเรียน ทำให้เป็นชั้นเรียนที่มีนักศึกษาจำนวนมาก จึงต้องใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย และอาจแบ่งนักศึกษา ออกเป็นกลุ่มย่อยในช่วงที่ให้ทำรายงาน หรือมีกิจกรรมกลุ่ม นอกจากนี้หาก สถาบันการศึกษาใดที่มีบุคลากรที่มีความสามารถในการสอนและให้ความรู้ทางด้าน ปรัชญาการเมืองมากกว่าหนึ่งคนก็จะทำการแบ่งจำนวนนักศึกษาตามจำนวนของผู้สอน

ในประเด็นองค์ความรู้ในรูปของตำรา หนังสือและเอกสารที่ผู้สอนวิชาปรัชญา การเมืองในสถาบันอุดมศึกษานำมาใช้ ในสถาบันต่างจังหวัดโดยเฉพาะอย่างยิ่ง มหาวิทยาลัยราชภัฏมักใช้ตำราภาษาไทย และเป็นในลักษณะของการตีความ อธิบาย ความไม่ได้ยกเอาตัวบทมาสอน จะมีแต่สถาบันการศึกษา อย่างเช่นคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้นักศึกษาอ่านตัวบททาง ปรัชญาการเมืองจากต้นฉบับที่เป็นภาษาอังกฤษและคณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา กับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ให้อ่านตัวบทจากภาษาไทย

3. ประเด็นของปัญหาในการศึกษาและการเรียนการสอนทางปรัชญาการเมือง

ผลการวิจัยพบว่าการเรียนการสอนทางปรัชญาการเมืองใน สถาบันอุดมศึกษาไทยมีปัญหาด้านตำรา หนังสือ และเอกสารที่เป็นภาษาไทยในระดับที่ น้อยถึงน้อยมาก

ปัญหาด้านนักศึกษาไม่มีความรู้พื้นฐานเพียงพอ ทั้งในด้านของประวัติศาสตร์ และอารยธรรมตะวันตก

ปัญหาด้านเนื้อหาทางด้านปรัชญาการเมืองซึ่งยากแก่การถ่ายทอดและทำความเข้าใจ ซึ่งฝ่ายผู้สอนเองยอมรับว่าเป็นธรรมชาติขององค์ความรู้ทางปรัชญาการเมืองเอง

ปัญหาทางด้านหลักสูตร ที่มีลักษณะรายวิชาทางด้านแนวคิดและปรัชญาการเมืองเปิดสอนน้อยเกินไป มีการเสนอให้มีการเปิดวิชาเพิ่ม อย่างน้อยก็สองภาคการศึกษาเพื่อจะได้ลงรายละเอียดและศึกษาได้ครอบคลุมมากขึ้น

ปัญหาการที่บุคลากรผู้สนใจองค์ความรู้ทางปรัชญาการเมืองในสถาบันอุดมศึกษามีจำนวนน้อย และมีปัญหาในการรวมกลุ่มเพื่อพูดคุยสนทนา แลกเปลี่ยนความรู้ยังไม่เกิดขึ้น

ปัญหาการมีเวทีและสถานที่เพื่อให้นักวิชาการ ผู้สนใจทางด้านปรัชญาการเมืองมาพบปะกัน ซึ่งอาจอยู่ในรูปของสมาคม การจัดงานสัมมนาประจำปีหรือการจัดทำวารสาร

ปัญหาทางด้านเงินทุนสนับสนุนที่อยู่ในลักษณะของการผลิตตำรา หนังสือวารสาร การวิจัยและจัดงานประชุมทางวิชาการยังมีจำนวนน้อย ไม่ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งทุนทั้งภายในและภายนอกสถาบันการศึกษา รวมไปถึงเรื่องของงบประมาณการสั่งซื้อตำราเพื่อมาใช้ในห้องสมุด ที่ในหลายสถาบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏในส่วนภูมิภาค ที่มีคณะรัฐศาสตร์ เปิดการเรียนการสอนทางด้านวิชาปรัชญาการเมืองแต่ในห้องสมุดกลับไม่มีหรือมีหนังสือ ตำรา เอกสารและวารสารที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาการเมือง หรือหากมีก็จำนวนน้อยมาก ทำให้นักศึกษาไม่สามารถหาข้อมูลหรือค้นคว้าเพิ่มเติมได้

4. ประเด็นในด้านพื้นฐานและการศึกษาอบรมของบุคลากร

ในด้านของตัวบุคคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบการเรียนการสอนในวิชาปรัชญา การเมืองและรวมไปถึงความคิดทางการเมืองทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท มีสถาบันการศึกษาหลายแห่งที่เปิดให้มีการเรียนการสอนทางด้านรัฐศาสตร์หรือตั้งเป็น คณะรัฐศาสตร์ ปรากฏว่าสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค ส่วนใหญ่ตัวบุคลากร ไม่ได้มีพื้นฐานหรือสำเร็จการศึกษาหรือได้รับการอบรมมาทางด้านปรัชญาการเมือง โดยตรง⁹ มีเพียงแค่คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่บุคลากรได้รับการศึกษามาทางปรัชญาการเมือง ในส่วนที่เหลือไม่ว่าจะเป็นคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรที่เปิดหลักสูตรรัฐศาสตร์ บัณฑิต รวมไปถึงมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 40 แห่ง ผลปรากฏว่ามีมหาวิทยาลัยราชภัฏ ถึงกว่า 30 สถาบันมีการเปิดวิชาปรัชญาการเมืองและความคิดทางการเมือง แต่ บุคลากรไม่ได้มีพื้นฐาน ได้รับการศึกษาอบรมทางด้านปรัชญาการเมืองมาโดยตรง⁹ มีหน้าซ้ำยังใช้บุคลากรที่สำเร็จมาทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์และความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศมาทำหน้าที่สอนและบรรยายทางปรัชญาการเมือง ขณะที่ สถาบันการศึกษาในส่วนกลางหรือในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่มีการเรียน การสอนทางรัฐศาสตร์และวิชาปรัชญาการเมืองไม่ว่าจะเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁹ผู้ศึกษาหมายถึงได้รับการศึกษาโดยตรงทางด้านปรัชญาการเมืองทั้งในระดับปริญญาตรี โทและเอก และศึกษาค้นคว้าทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อทางปรัชญาการเมืองและแนวคิดทางการเมือง

⁹มีแค่เพียงคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตเพียงแห่งเดียวที่บุคลากร สำเร็จการศึกษาทางด้านปรัชญาการเมืองมาโดยตรง

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช บุคลากรมีพื้นฐานและได้รับการศึกษาและอบรมทางด้านปรัชญาการเมืองโดยตรง

ผลกระทบติดตามมาจากการที่สถาบันการศึกษาที่เปิดทำการสอนวิชาปรัชญาการเมืองไม่มีบุคลากรที่สำเร็จการศึกษามาโดยตรง ไม่สามารถที่จะผลิตเอกสารประกอบการสอน เอกสารการสอน การแปลหนังสือไปจนถึงการผลิตตำราเพื่อไว้ใช้สอนนักศึกษา รวมไปถึงการให้คำแนะนำเพิ่มเติมแก่นักศึกษาที่มีความสนใจต้องการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากการเรียนการสอนในห้องเรียน

5. ข้อเสนอแนะ

ความพึงพอใจเพียงใดก็บ่งชี้ความรู้ทางปรัชญาการเมืองตะวันตกในสถาบันอุดมศึกษาไทย ผู้ให้สัมภาษณ์ยังมีความพึงพอใจอยู่ในระดับที่น้อยอยู่ก็บ่งชี้ความรู้ทางด้านปรัชญาการเมือง เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนตำรา หนังสือ ทางด้านตัวของผู้รับผิดชอบในการเรียนการสอนยังไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเพียงพอ แต่ต้องรับผิดชอบด้านการเรียนการสอน ขณะที่ตัวนักศึกษายังขาดความรู้พื้นฐานที่จะมาต่อยอดในการศึกษาปรัชญาการเมือง ซึ่งในประเด็นนี้มีข้อเสนอที่น่าสนใจว่าวิชาปรัชญาการเมืองไม่ควรจะอยู่ในสถานะของการเป็นวิชาพื้นฐาน หรือไม่เช่นนั้นควรจะจัดวิชาปรัชญาการเมืองให้อยู่ในช่วงปีสุดท้ายของการศึกษาในระดับปริญญาตรี น่าจะเป็นช่วงระยะเวลาที่มีความเหมาะสมมากกว่า เนื่องจากนักศึกษามีพื้นฐานความรู้จากวิชาอื่นมาในระดับหนึ่งแล้ว

ข้อเสนอแนะและแนวทางในการแก้ไข ทั้งในตัวหนังสือ ตำราและบุคลากร บุคลากรส่วนใหญ่ที่ถูกสัมภาษณ์มีความเห็นว่า ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนจากทั้งสถาบันการศึกษาและหน่วยงานภายนอก ในด้านของเงินทุน ช่วยเหลือทางด้านการ

ผลิตตำรา หนังสือและการฝึกอบรม เป็นการพัฒนาให้ความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้ที่มีความสนใจ

ปัญหาหลักของการเรียนการสอนปรัชญาการเมือง ในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย

ประกอบด้วยประเด็นปัญหาที่ผู้ศึกษาวิจัยได้ค้นคว้าและทำการรวบรวมมาได้ มีจำนวนประมาณ 8 ประเด็นด้วยกัน คือ

- การขาดตำราหลักทางปรัชญาการเมือง เฉพาะอย่างยิ่ง ‘ตัวบทหลัก’ (original text/canon) ที่ยังไม่ได้รับแปลออกมาเป็นภาษาไทย ยกตัวอย่างเช่น เนื้อหาหลักในการศึกษาความคิดทางปรัชญาการเมืองของเพลโต ที่อย่างน้อยหากจะลงมือศึกษาทำความเข้าใจถึงความคิดทางการเมืองของเพลโต จะต้องลงมือศึกษาบทสนทนาสามบทสนทนา ได้แก่ บทสนทนา The Republic, The Statesman และ The Laws สำหรับวงวิชาการศึกษาในประเทศไทยปรากฏมีการแปลเพียงแค่ว่าบทสนทนา The Republic ในพหุภาษาภาษาไทย ‘อุดมรัฐ’ แปลโดยปรีชา ช่างขวัญยืน

ในกรณีของอริสโตเติลในฐานะที่ผลงานอย่าง The Politics ปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นตัวบทมีสถานะสำคัญทั้งในการศึกษา

ทางด้านปรัชญาการเมืองและมีอิทธิพลต่อการศึกษาทางด้านรัฐศาสตร์ แต่ในประเทศไทยกลับไม่ปรากฏมีการแปลตัวบท The Politic ออกมาในพหุภาษาไทยเลย ซึ่งหากพิจารณากันอย่างจริงจังถึงจารีตการศึกษาความคิดทางการเมืองของอริสโตเติลแล้ว คงต้องเริ่มต้นที่ความคิดในเชิงคุณธรรมและจริยศาสตร์ ที่ปรากฏอยู่ในงานเขียนอย่าง Nicomachean Ethics เป็นพื้นฐานขั้นต้นก่อนที่จะมาศึกษา The Politics

- สาเหตุสำคัญมาจากการที่ทั้งฝ่ายผู้สอนและฝ่ายนักศึกษาเองขาดทักษะความสามารถในเรื่องของภาษาอังกฤษ (literacy skill) เมื่อไม่มีการแปลตัวบทหลักทาง

ปรัชญาการเมืองออกมาเป็นภาษาไทย ก็ทำให้ทั้งอาจารย์และนักศึกษาไม่มีแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า และนำมาใช้ประกอบในชั้นเรียน ปัญหาในลักษณะดังกล่าวถูกสมบัติ จันทรวงศ์เคยกล่าวไว้ว่า “ยิ่งในเวลาที่ผู้สอนผูกขาดความสามารถในการอ่านตำราภาษาอังกฤษ และในขณะที่แม้แต่หนังสือหรือตำราแปลประเภทชั้นสองที่ผู้แต่งกล่าวถึงความคิดของปราชญ์ทั้งหลาย ก็ยังไม่มีปรากฏเป็นภาษาไทยนั้น นิสิตนักศึกษาจึงไม่มีโอกาสแม้แต่จะทราบว่าจะอะไรคือตัวเนื้อหาที่ปราชญ์เหล่านั้นกล่าวไว้ และอะไรคือการตีความของนักวิชาการรุ่นหลัง”¹⁰

- ยังคงเป็นประเด็นที่มีความสับสนเนื่องมาจากสองประเด็นในข้างต้น กล่าวคือเมื่อผู้สอนและผู้เรียนขาดตำรา หนังสือ เอกสารในภาษาไทย และไม่มีหรือมีทักษะทางภาษาอังกฤษน้อยก็ต้องหันไปพึ่งตำรา เอกสารและหนังสือในประเภทที่ทำการตีความ (secondary text/interpretation) ในภาษาไทย ประเภทแนะนำ (introduction) ทำความรู้จักในเบื้องต้น (basic guide) ชี้นำประเด็น (companion) รวมไปถึงการรวบรวมผลงานของนักปรัชญาการเมือง (anthology) ในประเด็นนี้ผู้วิจัยพิจารณาว่าการศึกษาปรัชญาการเมืองที่ตื้นนั้นควรจะเริ่มต้นที่ให้นักศึกษาเองได้สัมผัสด้วยการอ่านตัวบทของนักปรัชญาการเมืองโดยตรงเสียก่อน ยกตัวอย่างเช่นหากศึกษาปรัชญาการเมืองของเพลโต ก็ต้องให้อ่านบทสนทนา The Republic เป็นเบื้องต้นเสียก่อนเมื่ออ่านเสร็จแล้ว หากยังมีเวลาหรือนักศึกษาต้องการที่จะค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมไปจากการอ่านตัวบท ก็สามารถไปหาอ่านเพิ่มเติมได้ในงานประเภทตีความ หากเริ่มต้นที่งานตีความแล้วเกรงว่าจะเกิดความสับสน ตัวนักศึกษาเองไม่อาจแยกงานตีความออกจากงานตัวบท และสุดท้ายอาจจะยึดเอางานตีความเป็นหลัก

จากข้อมูลที่ผู้ศึกษาวิจัยได้สนทนากับบุคลากรที่รับผิดชอบการเรียนการสอนทางด้านปรัชญาการเมืองในสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

¹⁰สมบัติ จันทรวงศ์ (2527) ‘หน่วยที่ 1 แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาปรัชญาการเมือง’ ใน เอกสารการสอนชุดวิชาปรัชญาการเมือง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี หน้า 35

มหาวิทยาลัยราชภัฏต่างๆ ทำหน้าที่เป็นผู้สอนและถ่ายทอดความรู้ทางปรัชญาการเมืองของนักปรัชญาการเมืองคนต่างๆ ตั้งแต่ยุคโบราณมาจนถึงร่วมสมัยโดยที่ตัวผู้สอนเองยอมรับว่า ไม่เคยลงมืออ่านผลงานของนักปรัชญาการเมืองคนใดคนหนึ่งจากต้นฉบับงานเขียนโดยตรง นั้นหมายความว่าเวลาที่ลงมือสอนแนวคิดในเรื่องของราชาปราชญ์ (philosopher-king) ของเพลโต ผู้สอนก็ไม่เคยไปอ่านสิ่งที่อยู่ในบทสนทนา The Republic โดยตรง แต่ได้ความรู้ที่เกี่ยวกับแนวคิดราชาปราชญ์มาจากตำราและหนังสือที่ได้เขียนอธิบายและตีความถึงความคิดราชาปราชญ์ของเพลโตนั้นอีกที (imitation of imitation) และก็เป็นผลงานที่อยู่ในรูปของภาษาไทย ประเด็นปัญหาของการอ่านอยู่แต่ตำราและเอกสารประเภทตีความเพียงอย่างเดียววนั้น เคยถูกนำเสนอในลักษณะของการเตือน โดยนักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ไทยในอดีตมีใจความหลักว่า “แม้เมื่อมีการแปลตำราที่นักวิชาการชาวต่างประเทศเขียนที่เป็นตำราชั้นสองออกมาบ้าง สถานการณ์ทางการเรียนการสอนวิชาพวกนี้ก็ดูเหมือนว่าจะยังไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงอะไรที่มีความสำคัญ เพราะแม้ว่าหนังสือประเภทนี้จะมีประโยชน์แก่นักศึกษาก็ใช้อยู่บ้าง แต่ก็มีอันตรายอยู่ไม่น้อยตรงที่ว่า นิสิตนักศึกษาถือเอาตำราชั้นสองนั้นเพียงเล่มเดียวหรือไม่ก็เล่ม เป็นเสมือน “ความจริงทั้งหมด”¹¹ ขณะที่ทางแก้ไขเคยมีการเสนอให้มีการแปลและตีพิมพ์ผลงานที่เป็นตัวต้นฉบับของปรัชญาเมธีคนสำคัญๆติดตามมาประกบกัน

- ประเด็นต่อมาเมื่อการเรียนการสอนขาดตำรา หนังสือและเอกสารที่ (แปล) มาจากนักปรัชญาที่เราศึกษาโดยตรง มีผลให้ผู้ศึกษาไม่อาจที่จะลงไปรายละเอียดของความคิด มองไม่เห็นประเด็นและความสำคัญ ส่งผลต่อมาทำให้ไม่อาจสร้างข้อถกเถียง (argumentation) การสร้างประเด็นเพื่อให้เกิดพุดคุยและการถกเถียงกันใน

¹¹โปรดดู ลิขิต ธีรเวคิน (2525) “ระดับการพัฒนาทางวิชาการของรัฐศาสตร์ในประเทศไทย” ใน สมบัติ จันทรวงศ์ รัฐศาสตร์ : สถานภาพและพัฒนาการ กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ธรรมกิจ หน้า 312-313

ชั้นเรียน (dialogue and argument) ระหว่างตัวผู้สอนกับนักศึกษาและระหว่าง นักศึกษาด้วยกันเอง ที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวบทที่ศึกษาได้โดยตรง

นอกจากนี้เมื่อบรรยากาศภายในชั้นเรียนไม่สามารถที่จะจัดกิจกรรมการเรียน การสอนในลักษณะของการถกเถียง พุดคุยและสนทนาถึงตัวบทได้โดยตรง รูปแบบการ เรียนการสอนที่เกิดขึ้นและถูกนำมาใช้ก็เป็นการบรรยาย (lecture) จากอาจารย์ผู้สอน โดยตรงไปสู่นักศึกษา ส่วนใหญ่นักศึกษาตกเป็นฝ่ายรับฟัง จดเนื้อหาที่ผู้บรรยายอธิบาย ในห้องเรียน ทำให้การเรียนการสอนที่เกิดขึ้นก็เป็นการใช้เวลาส่วนใหญ่ในชั้นเรียนไปกับการบรรยายแต่เพียงฝ่ายเดียวของอาจารย์ผู้สอน ในขณะที่บรรยากาศของการมีส่วนร่วม จากฝ่ายผู้รับหรือฝ่ายนักศึกษามีน้อยมากหรือในบางชั้นเรียน ในหลายมหาวิทยาลัย แทบจะไม่เกิดขึ้นเลย เป็นปรากฏการณ์ทางการเรียนการสอนที่มีความสอดคล้องกับ เหตุการณ์ที่ทางสมบัติ จันทรวงศ์ เคยกล่าวไว้เมื่อสามสิบกว่าปีที่ผ่านมาถึงรูปแบบการ เรียนการสอนทางรัฐศาสตร์ในประเทศไทยว่า “...บวกรับวิธีการสอนที่อาศัยการ บรรยายเป็นหลัก ก็คงจะมีส่วนช่วยให้วิชาพวกนี้ (ปรัชญาการเมือง) เป็นอื่นไปไม่ได้ นอกจากวิชา “ประวัติ” ความคิดทางการเมืองที่แคบและตายตัว นั่นคือ เมื่อนักศึกษา คงจะมีความเข้าใจแต่เพียงว่า นักคิดที่สำคัญๆนั้นไม่มีใครบ้าง แต่ละคนเกิดมาในช่วงสมัย ใด และแต่ละคนมีผลงานสำคัญๆอะไรบ้าง งานเหล่านั้นแสดงความคิดอะไรบ้าง มีความสำคัญต่อยุคสมัยนั้นๆ อย่างไรบ้าง เป็นสูตรสำเร็จ การจดจำคำบรรยายอย่างถึ ถ้วนและความสามารถในการจดจำ เพื่อการถ่ายทอดใหม่ในรูปของลายลักษณ์อักษรใน เวลาสอบ ซึ่งเป็นแนวทางเดิมของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย จึง สามารถใช้กับวิชาพวกนี้ได้อย่างเหมาะสมจะ”¹² และนั่นคือสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึง ลักษณะและรูปแบบการเรียนการสอนทางปรัชญาการเมือง ที่มีตั้งแต่องค์ความรู้ได้ก้าว เข้ามาในประเทศไทยและยังคงสภาพดั้งเดิมมาจนถึงปัจจุบันอย่างไม่เปลี่ยนแปลง

¹²สมบัติ จันทรวงศ์ อ่างแล้ว หน้า 35

นอกจากนี้การเรียนการสอนปรัชญาการเมืองในประเทศไทยยังประสบกับปัญหาในเรื่องของจำนวนนักศึกษาลงทะเบียนเรียนมีจำนวนมาก เนื่องจากถูกจัดให้เป็นวิชาบังคับในหลักสูตรการศึกษาทางรัฐศาสตร์ที่ต้องเรียนทุกคน ทำให้การจัดชั้นเรียนก็ต้องเป็นชั้นเรียนขนาดใหญ่ ไม่สามารถที่จะจัดขนาดชั้นเรียนให้มีขนาดเล็ก ที่มีความเหมาะสมและเอื้ออำนวยในการเรียนการสอนทางปรัชญาการเมืองมากกว่า

- ปัญหาต่อมาในเมื่อรูปแบบของการเรียนการสอนเป็นลักษณะของการเล่าเรื่อง (narrative) ประกอบกับการอธิบาย (explanation) มีเนื้อหาออกมาในเชิงประวัติศาสตร์ทางความคิด ดังนั้นหากจะกล่าวไปแล้วการเรียนการสอนปรัชญาการเมืองในสถาบันอุดมศึกษาของไทยที่ผ่านมาส่วนใหญ่แล้ว หากจะจัดประเภทหรือรูปแบบก็จะเป็นรูปแบบที่ถูกจัดหรือเคลื่อนคล้อยไปอยู่ในลักษณะของการศึกษาประวัติศาสตร์ทางการเมือง (history of political idea) เสียมากกว่า ซึ่งเป็นรูปแบบของการเล่าเรื่องราว อธิบายว่านักปรัชญาการเมืองแต่ละคนมีความคิดอย่างไร มีแนวความคิดที่สำคัญอะไรบ้าง ยกตัวอย่างเช่นเมื่อศึกษาถึงความคิดทางการเมืองของเพลโต ก็จะอธิบายว่าเพลโตได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากความตายของโสเครตีส เขียนบทสนทนาที่ชื่อ The Republic ในฐานะตัวแทนของรูปแบบการปกครองในอุดมคติที่มีอิทธิพลต่อความคิดทางปรัชญาการเมืองกับนักปรัชญาการเมืองในยุคต่อมา แต่ไม่สามารถที่จะลงมืออภิปรายโต้แย้งความคิดและรูปแบบการปกครองที่ทางเพลโตนำเสนอมา หรือหากลงลึกไปมากกว่านั้นก็จำเป็นบรรยายถึงปัจจัยและเงื่อนไขที่เป็นบริบท (context) ในการกำหนดและมีอิทธิพลต่อความคิดทางการเมืองของนักปรัชญาการเมืองแต่ละยุคแต่ละสมัยเท่านั้น

- ผลลัพธ์ที่เกิดตามมาจากการมีรูปแบบของการเรียนการสอนในแบบทางฝ่ายอาจารย์เป็นฝ่ายบรรยายให้ความรู้แต่เพียงฝ่ายเดียว ฝ่ายนักศึกษาก็เป็นฝ่ายรับฟังแต่เพียงอย่างเดียว ไม่เกิดการซักถาม การตั้งคำถาม การสนทนา การอภิปราย การถกเถียงขึ้นในชั้นเรียน ขณะที่การวัดผลใช้รูปแบบของการสอบโดยใช้ข้อสอบแบบปรนัยที่มี

ตัวเลือก หรือถ้าหากเป็นข้อสอบในแบบอัตนัยก็จะออกมาในลักษณะของการเล่าเรื่อง การถามในเชิงประวัติศาสตร์ นักศึกษาที่มีความจำ มีข้อมูลดีกว่ก็สามารถที่จะตอบ โจทย์ได้คะแนนดีกว่า แต่ในทางสติปัญญา การแสดงออกทางความคิดแล้วกลับไม่สามารถวัดหรือเป็นหลักประกันได้ว่านักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในองค์ความรู้ทาง ปรัชญาการเมืองลึกซึ้งอยู่ในระดับใด สรุปลึ่คือเป็นการเรียนรู้และการวัดผลสำเร็จของ การศึกษาด้วยการท่องจำในเรื่องของความคิด รายละเอียดในเชิงชีวประวัติของนัก ปรัชญาการเมืองแต่ไม่มีความสามารถที่จะดำเนินการวิเคราะห์ ตั้งคำถาม ดำเนินการวิ วาทะ การวิพากษ์ความคิดที่นักปรัชญานำเสนอว่ามีข้อดี มีข้อเสีย มีคุณประโยชน์ มี ความบกพร่องและมีจุดแข็ง มีจุดด้อยอย่างไรบ้าง รวมไปถึงเรื่องของการนำความคิด ของนักปรัชญาการเมืองมาประยุกต์ใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมการเมือง อธิบาย ธรรมชาติของการเมืองและมนุษย์ได้ สมมติฐานของผู้ศึกษาที่กล่าวมานี้สอดคล้องกับ ข้อสังเกตของสมบัติ จันทรวงศ์ ที่เขียนไว้เมื่อปี พ.ศ. 2520 ว่า

“การยอมรับว่า การขาดแคลนตำราเรียนซึ่งเป็นภาษาไทยที่มีคุณภาพนั้นเป็น ปัญหาสำคัญประการหนึ่งของวงวิชาการเมืองไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแขนงวิชาว่า ด้วยปรัชญาการเมืองด้วยแล้ว ปัญหานี้รู้สึ่กว่าจะมีมากกว่าวิชาอื่นๆอยู่หลายเท่า ผลเสีย จากการขาดแคลนดังกล่าว หนึ่งก็คือว่า วิธีการสอนวิชานี้ในสถาบันการศึกษาชั้นสูง มักจะเป็นไปในรูปของการที่ผู้สอนไปถอดความจากตำราในภาษาต่างประเทศมาเป็นบท บรรยายให้นักศึกษาจดเอาไปอีกที เนื้อหาของวิชาซึ่งควรจะเป็นไปในรูปของการหยิบ ยกข้อเสนอและปัญหาต่างๆมาถกเถียงวิพากษ์วิจารณ์กัน จึงถูกแทนที่ด้วยการท่องจำ ข้อเท็จจริงบางประการเกี่ยวกับปรัชญาเมธี หรือหลักการอย่างกว้างๆที่หาสาระอะไร ไม่ได้เสียสิ้น ในบางสถาบันนั้น ข้อสอบวิชาดังกล่าวถึงกับออกมาเป็นแบบปรนัยให้ขีด ผิดขีดถูก เต็มคำ ไม่ต่างอะไรกับวิชาเคมีหรือชีววิทยาไปเลย”¹³

¹³สมบัติ จันทรวงศ์ (2520) ทฤษฎีการเมืองตะวันตก (แปล) กรุงเทพมหานคร โครงการตำรา สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ หน้า (ก)-(ข)

- การขาดความรู้ทางด้านแนวคิดทางการเมืองที่สำคัญอย่างเช่นปรัชญาการเมืองของยุคกลาง แนวคิดและแนวคิดระบอบมหาชนรัฐ (republicanism) ผลงานของนักปรัชญาการเมืองอนุรักษนิยม ไม่ปรากฏผลงานของ Edmund Burke, Joseph de Maistre และปรัชญาการเมืองร่วมสมัยอย่างเช่นงานของ John Rawls, Robert Nozick

- การขาดแคลนบุคลากรที่ผ่านการศึกษา อบรมและฝึกฝนมาทางปรัชญาการเมืองโดยตรง ในลักษณะที่ไม่มีความสนใจหรือไม่ได้รับการอบรมศึกษามาก่อน ทำให้ขาดความรู้ที่ลึกซึ้ง ทำให้ไม่สร้างองค์ความรู้ที่เป็นระบบและมีความต่อเนื่อง นอกจากนี้ทำให้ไม่อาจแนะนำนักศึกษาที่มีความสนใจศึกษาค้นคว้าในระดับที่สูงขึ้นไป อย่างเช่นการแนะนำตำรา หนังสือ บทความ วารสาร นอกเหนือไปจากการทำหน้าที่ในเรื่องการเรียนการสอนในชั้นเรียน

- ปัญหาที่เกิดขึ้นจากตัวของนักศึกษาเองที่ขาดและมีความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ความคิด (intellectual history) และอารยธรรมตะวันตกในระดับที่น้อยถึงน้อยมาก ทำให้ผู้สอนต้องลงรายละเอียดในเรื่องพื้นฐานทางประวัติศาสตร์และอารยธรรมตะวันตก ยกตัวอย่างเช่นในหัวข้อปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลี ที่จะต้องอธิบายเชื่อมโยงกับพัฒนาการทางภูมิปัญญาของยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) หรือปรัชญาความคิดของอิมมานูเอล คานท์ ที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทของยุคแสงสว่างทางภูมิปัญญา (Age of Enlightenment) และความคิดของ Rousseau ที่มีอิทธิพลต่อยุค Romantic

- การขาดบุคลากรที่ทำงานวิจัยในลักษณะของการทุ่มเทอย่างจริงจัง มีการทำงานอย่างต่อเนื่อง สังเกตได้จากการขาดงานแปลประเภทตัวบทต้นฉบับและงานประเภทตีความตัวบท ยกตัวอย่างเช่นการศึกษาปรัชญาการเมืองของอริสโตเติล จะต้องดำเนินการแปลตัวบท The Politics รวมไปถึง Nicomachean Ethics หรือปรัชญาการเมืองของ John Locke ก็ต้องแปลตัวบทหลัก Two Treatises on Government

ออกมาเป็นภาษาไทย และจะต้องสร้างผลงานในลักษณะของการตีความเพื่อมาใช้ อธิบายตัวบทอีกทีหนึ่ง เนื่องจากการศึกษาปรัชญาการเมืองนั้น หากผู้ศึกษาพุ่งตรงไป ยังการอ่านตัวบทเลยอาจสร้างให้เกิดความสับสน (แต่ก็มีความจำเป็นที่ต้องมี ประสบการณ์ในการอ่านงานประเภทตัวบทมาก่อน) จนไม่สามารถจับประเด็น ไม่เข้าใจ อ่านไม่รู้เรื่องจนส่งผลให้เบื่อและมีทัศนคติที่ไม่ชอบปรัชญาการเมืองไปเลย ดังนั้นงาน ประเภทอธิบายตีความยังมีความจำเป็นมีประโยชน์ที่ช่วยแนะนำ (introduction) และ ทำการชี้แนะ (guide) ในเบื้องต้นให้แก่ผู้ที่มีความสนใจศึกษาปรัชญาการเมือง ได้ทำ ความรู้จักในเบื้องต้นก่อนที่จะลงไปอ่านตัวบทต้นฉบับกันต่อไป

ในส่วนของผู้วิจัยเองพิจารณาว่าการแปลงานประเภทตีความตัวบท หากมีการ แปลขึ้นมาก็ควรที่จะเลือกแปลผลงานของนักปรัชญาการเมือง นักวิชาการที่มีความ เชี่ยวชาญ มีชื่อเสียงได้รับการยอมรับในการศึกษาปรัชญาการเมือง ยกตัวอย่างเช่น การศึกษาตีความอธิบายความคิดทางปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลี ก็ต้องอ่านงาน ของ Quentin Skinner, Maurizio Viroli, Leo Strauss เป็นต้น

- ขาดการเชื่อมโยงความคิดทางปรัชญาการเมืองเข้ากับเหตุการณ์ บริบททาง สังคม การเมือง ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย (idea in context) ในส่วนของผู้วิจัย วิเคราะห์ว่าการทำงานที่ขาดการเชื่อมโยงระหว่างความคิดทางปรัชญาการเมืองกับ บริบทและปรากฏการณ์ทางสังคมการเมืองไทย มีผลทำให้องค์ความรู้ทางปรัชญา การเมืองกลายเป็นสิ่งที่มีความเลื่อนลอย (abstractness) ไม่สามารถอธิบาย ทำความ เข้าใจและชี้แนะแก้ไขให้กับปัญหาทางสังคมการเมืองได้ ขณะที่นักวิชาการและผู้ที่มี ความสนใจศึกษาองค์ความรู้ทางปรัชญาการเมืองมีสถานะเป็นเพียงนักวิชาการทำงาน อยู่ในหอคอยงาช้าง (armchair academy) ไม่สัมผัสกับโลกของความเป็นจริง ความรู้ ทางปรัชญาการเมืองจึงมีผลกระทบเพียงแคในสถาบันการศึกษาและในวงการศึกษาที่มีความ สนใจเท่านั้น ทั้งๆ ที่ในทางสากลองค์ความรู้ทางปรัชญาการเมืองล้วนแล้วแต่มี ความเชื่อมโยง ในลักษณะที่ไม่อาจตัดขาดจากปรากฏการณ์ทางสังคมการเมืองหรือที่

เราเข้าใจกันในรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวบทกับบริบท (text and context)

- ปัญหาที่ผู้วิจัยมีประสบการณ์โดยตรงจากหน้าที่ความรับผิดชอบในการเรียนการสอนวิชาปรัชญาการเมือง ความคิดทางการเมืองในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ในประเทศไทยมาเป็นระยะเวลามากกว่าหนึ่งทศวรรษ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคมาจากพื้นฐานของสังคมการเมืองและวัฒนธรรมของประเทศไทย ที่ยังคงอยู่และได้รับอิทธิพลของการเป็นสังคมในแบบจารีตประเพณี (traditional society) ในทางด้านของการแสดงออกถึงความคิดเห็น เกิดปัญหาในการมีวิคิดและการสร้างวัฒนธรรมในการครุ่นคิดไตร่ตรอง การตั้งคำถาม ตามมาด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ (critical mind) ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏอยู่ในพื้นฐานในการเรียนรู้ของนักศึกษาไทยมากเท่าใดนัก ประกอบกับรูปแบบการเรียนการสอนก่อนที่จะก้าวเข้ามาเป็นนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ก็ถูกระบบการศึกษาใช้วิธีการเรียนการสอนในแบบท่องจำครอบความคิด พฤติกรรมมาตลอด เชื่อฟังครูผู้สอนมากกว่าจะส่งเสริม สนับสนุนและกระตุ้นให้นักเรียนไปค้นคว้าหาความรู้ เกิดความสงสัยและกล้าที่จะตั้งคำถามกับสิ่งที่เรียนมา หรือแม้แต่กับตัวผู้ให้ความรู้เอง ลักษณะและอิทธิพลดังกล่าวส่งผลอย่างยิ่งทำให้การเรียนการสอนทางด้านปรัชญาการเมืองที่ต้องอาศัยเรื่องของการตั้งคำถาม การแสดงความคิดเห็น การให้เหตุผลและการวิพากษ์วิจารณ์ ทั้งตัวองค์ความรู้และตัวบุคคล จึงไม่เกิดขึ้นในชั้นเรียนของปรัชญาการเมืองในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยได้

เอกสารอ้างอิง

David Miller, Janet Coleman, William Connolly and Alan Ryan. (eds.).
(1991). *The Oxford Handbook of Political Methodology*.
Oxford: Blackwell Publishing Ltd.

- George Klosko. (2011). **The Oxford Handbook of the History of Political Philosophy**. Edited by Oxford: Oxford University Press.
- John S. Dryzek, Bonnie Honig and Anne Phillips. (eds.). (2006). **The Oxford Handbook of Political Theory**. Oxford: Oxford University Press.
- Paul Shorey. (1993) **.What Plato Said**. Chicago: The University of Chicago Press.
- Richard Bellamy & Angus Ross. (eds.). (1966). **A Textual Introduction to Social and Political Theory**. Manchester: Manchester University Press.
- Robert E. Goodin, Philip Pettit and Thomas Pogge. (eds.). (2012). **A Companion to Contemporary Political Philosophy**. West Sussex: Wiley-Blackwell.
- ไชยันต์ ไชยพร. (2555). ‘การแปลตัวบททางปรัชญาการเมือง (ตอนที่ 1) การแปลตัวบทปรัชญาการเมืองครั้งแรกในเมืองไทย: จุดมุ่งหมายและนัยความหมาย’. วิชาษา ปีที่ 6 ฉบับที่ 6 ลำดับที่ 46.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2520). **ทฤษฎีการเมืองตะวันตก (แปล)**. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2525). **รัฐศาสตร์ : สถานภาพและพัฒนาการ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2527). ‘หน่วยที่ 1 แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาปรัชญาการเมือง’ ใน เอกสารการสอนชุดวิชาปรัชญาการเมือง. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.